וואָס הערט זיך אין שטאָדט.

די לייט פון די „וואָכענשמאַטע" הויבען זיך אָן בענוצען מיט אַ „שווארצע האַנד"...

די לייט פון דער היגער „וואָכענשמאַטע" האָבען ווייט אויס בעשלאָסען נישט אָבצושטעלען זיך פאַר קיין שום מיטלען אַבי נאָר צו פערסיידיגען די „צניעות אין מאָראַל", וועלכע קען חס ושלום פערדאָרבען וועדען פון די אָרטאָדאָקסישע יודען...

אַזוי האָבען זיי בעשלאָסען מהדר נישט אָבצוקומען מיט קיין פוסטער פאָלעמיק, נאָר אויך טאַקי מיט'ן כח פון קולאַק איינצווארצלען די צניעות אידעאַלען אין קעגען די אַלע וועלכע וועלען זיך שטעלען עגוס קעגען זאָל אָנגענומען ווערען זאַגאַר טעראָר - מיטלען. אַזוי האָבען שבת אינדערפריה די מיטאַרבייטער פון די אויבענדערמאַנטע שמאַטע, י. ה. אייזענבערג און י. פ. גרינבערג אָבגעוואָרט דעם לייטער פון „אונזער וועג" ה' ש. יעלין כדי זיך נוקם צו זיין פאַר די אָרטיקלען וועלכע זענען געווען געדריקט אין „אונזער וועג" קעגען די „וואָכענשמאַטע" און ווען זיך האָבען זיך אַלץ נישט געקענט דערוואָרטען אויף איהם האָבען זיי אַרויפשיקט אַ איגעל צו דעם פאָטער פון לעצטען ה' מ. יעלין אין שטוב (בשעיאַד 4) אויסצופאַנירען צו ער געפינט זיך נישט אין שטוב... נישט טרעפענד דיג איהם דאָרט האָבען זיי בעשלאָסען אָבצוווארטען אויף ראָג קאָזשע און וואַרשאָווער ווי דער לעצטער האָט געזאָלט געהן דאָווענען, נישט קענענדיג זיך דערוואַרטען האָבען זיי צום צווייטען מאָל אַריינגעשיקט זייערס איינגעלע צו ה. יעלין אין שטוב ער זאָל איהם אַרויסרופען און ווען דער לעצטער איז צוגעקומען אויף ראָג קאָזשע און וואַרשאָווער גאַס געגען איהם די אויבענדערמאַנטע רעדאַקציאָנס-כוליגאַנעס בעפאַלען פון הינטען מיט שטעקענס קעגען זיי: מיר קענען נישט קעמפען מיט אייך מיט די פעדער טאָ וועלען מיר קעמפען מיט שטעקענס! דערזעהענדיג פון דער ווייטענס אכוליגאַנישען אָנפאַל איז געווארען אשרעקליכער צוזאַמענלויף פון היגדערטער מענשען פון וועלכע די אָנפאַלער האָבען בעקומען זייער חלק. און איידער ס'איז אָנגעקומען פאָליצייי זענען די אָנגאַפאַלען, ס'איז געמאַכט געווארען אַ פראָטאָקאָל און גלייכצייטיג איז די גאַנצע זאַך איבערגעגעבען געווארען צו דעם פראָקוראָטור. די אָנגאַפאַלער דראָהט אַשטראָף ביז 2 מאָנאַטען תפיסה פאַר אַאַרעסטירטען כוליגאַנישען אָנפאַל.

אָט אַזוי זעהען אויס אונזערע קולטורעלע וואָרט שמידער.

גרינדונג פון אַ העכסט נוצליכע געזעלשאַפט בית-לחם.

לעצטענס איז ביי אונז אין שעדלעץ דורך איינינע אָרטאָדאָקסישע יודען געגרינדעט געווארען, אָהן בעזונדערע שריינענדע רעקלאַמעס אַ העכסט נוצליכע חברה אונטערן נאָמען „בית לחם". די חברה האָט דעם צוועק אונטערצושטיצען געפאַלענע בכבוד'ע בעלי הבתים, וועלכע זענען געבליבען, צוליעב'ן קריזיס מחומרי לחם און געהן אויס ממש פון הינגער ר"ל. די צאָהל פון אַזעלכע בעלי הבתים איז אונז אין שטאָדט איז זעהר גרויס און קיין מענש האָט נאָר קיין אהנונג

גיט ווייטער צו אונזער אינפאָרמאַטאָר האָבען נאָך אויך די מעלה וואָס זיי מאַכען דעם גאַנצען שטח עדה אויף וועלכען זיי פאַלען אינגאַנצען אונפערבטבאַר אויף אַ יאָהר. מיר זעהען אויך פערשיידענע מאַסקעס צו שיצען זיך געגען אָט די שטיקענדע גאַזען. אונזער אינפאָרמאַטאָר ערקלערט אונז אָבער באַלד, אַז היינט האָט מען שוין אויסגעקלערט אַזעלכע שט. גאַזען וואָס זענען אַדורך אויך די דאָזיגע מאַסקעס, אַזוי, אַז זיי האָבען שוין נישט ביי היינטיגען טאָג קיין שום ווערט. און פאַרלויפיג איז נאָך אויך נישט ערפינדיג געווארען אַ אַנדער שוץ מיטעל געגען אָט דעם גרויזאַמען מחבל.

אונזער פעסעמיסטישען קוק אויפ'ן ווערטה פון גאַנצען מענשנס לעבען האָט אַביסעל געלינדערט דער גראָד אַנוועזענדער דירעקטאָר פון דער דאָזיגער פוליישער האַנדווערקער-שול ה' שימאנסקי, וועלכער איז געווען אַזוי העפליך און ביי דער געלעגענהייט אונז פערבעטען אין די וואַרשטאַטען פון דער שולע צו בעקוקען די אויסאַרבייטונגען פון די שילער פון דער שלאָסערייי, סטאָליערייי, און שמידערעריי פון וואָנען מיר האָבען אַריינגעטראָגען אַ זעהר גוטען איינדרוק—נאָר וועגען דעם אַ צווייט מאָל.

י. ש—בערג.

ערעפענונג פון דער סוחרים-באַנק.

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט איז דורך די אינציאַטיוו פון היגען סוחרים פעראיין געשאַפען גע-וואָרען אַ סוחרים-באַנק. די באַנק וועט שוין אָנהויבען איהר טעטיקייט פון דעם קומענדען זונטאָג און וועט זיך געפינען אויף וואַרשאָווער 53 מ אין הויז פון ה' ווייַנטרויב. אין די באַנק'ס טעטיקייט געהט אַריין אַלערליי באַנק אָפּעראַציעס ווי הלוואות דיסקאָנ-טעס אינקאַסעס א. א. וו. לעצטענס איז פאָרגעקומען אַ שטיקעל ענדערונג אין צוזאַמענשטעל פון די באַנק לייטונג. ס'איז נעמליך אַרויסגעטרעטען פון דער פער-וואַלטונג דער פרעזעס ה' י. גוטאָלד און איז געוואָר-דען פון ראַט און אויף זיין אָרט איז אויס-געוועהלט געוואָרען דער ביז איצטיגער פרעזעס פון ראַט ה' י. נ. ווייַנטרויב.

פון געדיכט

פאַר ברעכען שויבען...

שוין אַ לענגערע צייט ווי דער שוסטער ש. ק. (פינעקנאָ 39) פלעגט אַרבייטען אום שבת, די שכנים זיינע וועלכע זענען בלויז אָרטאָדאָקסישע יודען האָט דאָס זעלבסטפערשטענדליך שטאַרק איפגעבראַכט, און ס'איז אַלע מאָל געקומען צו גרויסע סקאַנדאַלען. דעם לעצטען שמחת תורה ווען דער זעלבער שוסטער ק. איז געשטאַנען ביים ראַדשיצער רבינ'ס פענסטער און זיך צוגעקוקט צו די „הקפות" האָט מען פון אינעווייניג אָנגעוויזען אויף איהם אַז ער איז אַ מחלל שבת. דאָס האָט איהם שטאַרק איפגעבראַכט און ער האָט אָנגעהויבען צו האַקען די שויבען... עס איז עגטשטאַנען אַ מהומה, ס'איז אָנגעקומען פאָליצי און על-כע האָט צוגעוויסגעשטעלט אַ פראָטאָקאָל פאַר שטערן דאָס דאָווענען.

דעם 11-טען מאַי האָט דאָס היגע קרייז-געריכט בעטראַכט דעם פראָצעס. דעם אָנגעגעלאָגטען האָט פערטיידיגט אַדוו. גרושקעוויטש, וועלכער האָט אויפ-געוויזען, אַז דעם ה' ק. קען מען נאָר בעשולדיגען פאַר שטערן די עפענטליכע רוה אָבער נישט פאַר'ן שטערען דאָס דאַזיגען. נאָכ'ן אויסהערען אַ רייה עדות, פון וועלכע ס'וויזט זיך אַרויס, אַז דער סקאַנ-דאַל איז געווען פאַר קריאת התורה, ד. ה. אין די צייט ווען קיין תפילות איז נישט פאָרגעקומען איז ה' ק. פער-משפט געוואָרען מיט 2 וואָכען אַרעסט אָדער הונ-דערט זלאָטעס, פאַר'ן בלויזען שטערען די רוה.

פון דעם מאָמענט אָן האָט דער ה' ק. אויפגעהערט צו אַרבייטען אום שבת.

שאַלאַטקאָווסקי'ס משפטים

ווי מיר האָבען שוין זיינער צייט מיטגעטיילט איז דער היגער בעקאַנטער „העלד" שאַלאַטקאָווסקי בעפאַלען דעם ה' מנדל הכאַמאַן (בושיעסקי 4) און איהם בעצעלאָ-גען, אָנטשעפענדיג זיך אַז ער זאָל האָבען. פלומרשט אַראָבגעריסען אַהעצע פלאַקאַט, וואָס ער, שאַלאַטקאָוס-קי האָט יענעם טאָג אַרויסגעלאָזען. ה' האָכאַמאַן האָט וועגען דעם צוזויפגעשטעלט אַ פראָטאָקאָל און איבער-געגעבען עס אין געריכט. שלאַטקאָווסקי האָט אייניגע מאָל דעם פראָצעס אָבגעשלעפּט פעררופענדיק זיך אויף עדות.

פאַרייגען מאָנטאָג דעם 25-טען איז ענדליך בעטראַכט געוואָרען דער פראָצעס אין פרידענס געריכט. ה' האָכ-מאַן האָט אָנגעוויזען אַז אַזאַ מענש ווי שאַלאַטקאָווסקי וועלכער פרעדיגט אידעאַלען און וויל לערנען דאָס „פאָלק", „שיאַטשעלסטאַוו" דאַרף קודם-כל קענען האַל-טען זיך בייַ זיך, און ווען ער קען עס נישט — דאַרף איהם דאָס געריכט אויסלערנען. דאָס געריכט האָט שאַלאַסק. פערמשפט אויף 7 טעג אַרעסט.

*

די פראָקוראַטור ביים קרייז-געריכט האָט פערפיהרט געגען שאַלאַסק. אַ פראָצעס לויטן אַרטיקעל 154 פאַר. נישט לכטען די מאַכט, וואָס האָט אַ שייכות מיט שאַלאַטקאָווסקעס חוצפה'דיגען אַרויסטרעטען אין זיין נישט פון די טראַגעדיעס וועלכע שפּילען זיך אָב אין אַזעלכע שטובען. די אינציאַטאָרען האָבען זיך אַלזאָ גענומען צו פערזאָרגען אָט די דאָזיגע אָבגעקומענע בעלי הבתים מיט וואָס מעגליך איז.

דעם 1-טען טאָג שבועות איז געזאַמעלט געוואָרען אַ גרויסע צאָהל עסענוואַרג. וועלכעס איז באַלד צו-שיקט געוואָרען די פערשיידענע גוטיבדערפטיגע. עס ליגט אַלזאָ אַ חוב אויף די היגע יודישע בעפעל-קערונג הייס אָבצורופען זיך אויף דעם אויפריף פון בית לחם.

ערעפענונג פון דער סוחרים-באַנק.

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט איז דורך די אינציאַטיוו פון היגען סוחרים פעראיין געשאַפען גע-וואָרען אַ סוחרים-באַנק. די באַנק וועט שוין אָנהויב-בען איהר טעטיקייט פון דעם קומענדען זונטאָג און וועט זיך געפינען אויף וואַרשאָווער 53 מ אין הויז פון ה' ווייַנטרויב. אין די באַנק'ס טעטיקייט געהט אַריין אַלערליי באַנק אָפּעראַציעס ווי הלוואות דיסקאָנ-טעס אינקאַסעס א. א. וו. לעצטענס איז פאָרגעקומען אַ שטיקעל ענדערונג אין צוזאַמענשטעל פון די באַנק לייטונג. ס'איז נעמליך אַרויסגעטרעטען פון דער פער-וואַלטונג דער פרעזעס ה' י. גוטאָלד און איז געוואָר-דען פון ראַט און אויף זיין אָרט איז אויס-געוועהלט געוואָרען דער ביז איצטיגער פרעזעס פון ראַט ה' י. נ. ווייַנטרויב.

פון געדיכט

פאַר ברעכען שויבען...

שוין אַ לענגערע צייט ווי דער שוסטער ש. ק. (פינעקנאָ 39) פלעגט אַרבייטען אום שבת, די שכנים זיינע וועלכע זענען בלויז אָרטאָדאָקסישע יודען האָט דאָס זעלבסטפערשטענדליך שטאַרק איפגעבראַכט, און ס'איז אַלע מאָל געקומען צו גרויסע סקאַנדאַלען. דעם לעצטען שמחת תורה ווען דער זעלבער שוסטער ק. איז געשטאַנען ביים ראַדשיצער רבינ'ס פענסטער און זיך צוגעקוקט צו די „הקפות" האָט מען פון אינעווייניג אָנגעוויזען אויף איהם אַז ער איז אַ מחלל שבת. דאָס האָט איהם שטאַרק איפגעבראַכט און ער האָט אָנגעהויבען צו האַקען די שויבען... עס איז עגטשטאַנען אַ מהומה, ס'איז אָנגעקומען פאָליצי און על-כע האָט צוגעוויסגעשטעלט אַ פראָטאָקאָל פאַר שטערן דאָס דאָווענען.

דעם 11-טען מאַי האָט דאָס היגע קרייז-געריכט בעטראַכט דעם פראָצעס. דעם אָנגעגעלאָגטען האָט פערטיידיגט אַדוו. גרושקעוויטש, וועלכער האָט אויפ-געוויזען, אַז דעם ה' ק. קען מען נאָר בעשולדיגען פאַר שטערן די עפענטליכע רוה אָבער נישט פאַר'ן שטערען דאָס דאַזיגען. נאָכ'ן אויסהערען אַ רייה עדות, פון וועלכע ס'וויזט זיך אַרויס, אַז דער סקאַנ-דאַל איז געווען פאַר קריאת התורה, ד. ה. אין די צייט ווען קיין תפילות איז נישט פאָרגעקומען איז ה' ק. פער-משפט געוואָרען מיט 2 וואָכען אַרעסט אָדער הונ-דערט זלאָטעס, פאַר'ן בלויזען שטערען די רוה.

פון דעם מאָמענט אָן האָט דער ה' ק. אויפגעהערט צו אַרבייטען אום שבת.

שאַלאַטקאָווסקי'ס משפטים

ווי מיר האָבען שוין זיינער צייט מיטגעטיילט איז דער היגער בעקאַנטער „העלד" שאַלאַטקאָווסקי בעפאַלען דעם ה' מנדל הכאַמאַן (בושיעסקי 4) און איהם בעצעלאָ-גען, אָנטשעפענדיג זיך אַז ער זאָל האָבען. פלומרשט אַראָבגעריסען אַהעצע פלאַקאַט, וואָס ער, שאַלאַטקאָוס-קי האָט יענעם טאָג אַרויסגעלאָזען. ה' האָכאַמאַן האָט וועגען דעם צוזויפגעשטעלט אַ פראָטאָקאָל און איבער-געגעבען עס אין געריכט. שלאַטקאָווסקי האָט אייניגע מאָל דעם פראָצעס אָבגעשלעפּט פעררופענדיק זיך אויף עדות.

פאַרייגען מאָנטאָג דעם 25-טען איז ענדליך בעטראַכט געוואָרען דער פראָצעס אין פרידענס געריכט. ה' האָכ-מאַן האָט אָנגעוויזען אַז אַזאַ מענש ווי שאַלאַטקאָווסקי וועלכער פרעדיגט אידעאַלען און וויל לערנען דאָס „פאָלק", „שיאַטשעלסטאַוו" דאַרף קודם-כל קענען האַל-טען זיך בייַ זיך, און ווען ער קען עס נישט — דאַרף איהם דאָס געריכט אויסלערנען. דאָס געריכט האָט שאַלאַסק. פערמשפט אויף 7 טעג אַרעסט.

*

די פראָקוראַטור ביים קרייז-געריכט האָט פערפיהרט געגען שאַלאַסק. אַ פראָצעס לויטן אַרטיקעל 154 פאַר. נישט לכטען די מאַכט, וואָס האָט אַ שייכות מיט שאַלאַטקאָווסקעס חוצפה'דיגען אַרויסטרעטען אין זיין

„פּשיאַטשעל" געגען דעם היגען ריכטער נוימאַן, צו-ליעב וואָס ס'איז אויך קאָנפיסקירט געוואָרען דער נומ-18 פון „פּשיאַטשעל נאַראָדו". שאַלאַטקאָווסקי האָט געגען די קאָנפיסקאַציע דערלאַנגט אַ קאַסאַציע אין העכסטען געריכט, עס וועט איהם פערטיידיגען דער בעוואוסטער אַנטיסעמיט אַדוו. שורלי.

*

עס איז שוין אויך פערענדיגט געוואָרען דער בע-שולדיגונגס אַקט געגען שאַלאַט. פאַר בעליידיגען די מיליטערישע אינטענדאַנטור מיט איהר לייטער מאַיאָר גרעמבסקי, וועמען שאַלאַטקאָווסקי האָט אין אַ רייה אַרטיקלען בעשמירט אויף זיין שטייגער.

שרפות.

דעם 30-סטען מאַי 8 פריה איז אין די קאָלאָניע סטאַבקי שעדלעצער פאָוויאָס אויסגעבראָכען אַ שרפה דורך אַ קלאַפּ פון אַ דינער און פערברענט אַ הויז מיט 2 בחמות אויף אַ סומע פון קרוב 2000 זל.

— אין דאָרף סקאַרזין איז מאָנטאָג דעם 1-טען ד. ח. אויסגעבראָכען אַ שרפה צוליעב אַ שלעכט אויעקגעשטעלטען קוימען וואָס האָט פערברענט אַ הייזעל מיט אייניגע סטאָדאָלעס אויף אַ סומע פון 4000 זל.

באַהן ידיעות.

פון 1-טען ד. ח. איז טייערער געוואָרען דער פאָ-סאַזשיר-טאַריף אויף די באַהנען מיט אייַן גראָשען אויף יעדען קילאָמעטער. אַביליעט פון שעדלעץ—וואַר-שא קאָסט איצט אָנשטאָט 360—450

פון היינטיגען פרייטאָג איז געענדערט געוואָרען די קאָמוניקאַציע פון די באַהנען. צוליעב מאַנגעל אין פּלאַץ קענען מיר נישט ברענגען אין היינטיגען נומער דעם נייעם רייזע פּלאַן, און מיר וועלען איהם דע-רום ברענגען אין קומענדיגען נומער.

ה' שמואל צוקער בעט אונז צו מעלדען אַז ער האָט נישט קיין שום שייכות מיט די ידיעה וועלכע איז אינערגעגעבען בעתאַרטן אין „אונזער וועג" 16 מ. וועגען דעם פּראָצעס מיט ה' מאַרדסקי.

לוקאָוו.

זייט אַ לענגערע צייט האָט דער היגער עסקן ר' מ. נדל גראָדזינסקי זיך בעמיהט צו שאַפען אַ בית-יעקב-שולע און צו דעם צוועק האָט ער בעויכט אַלע בתי תפילות ווי דער עולם האָט זיך ווארעם אָבגע-רופען אין דעקלאַרירט אויף פערשידענע סומעס. עס איז געשאַפען געוואָרען אַ קאָמיטעט פון מ. גראָדזינ-סקי, א. ד. ראָזענבערג, י. דעמבאָוויטש, י. גאָלדמאַן, ה' א. לענדער, וועלכע האָבען זיך גלייך פערשטענ-דיגט מיט'ן קראַקאָווער סעמינאַריום וועגען אַ לעהרער. רען, פאָריגע וואָך האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיס-טראַציע און צו די גרויסע איבערראַשונג האָבען זיך זייט איינינע טעג גלייך פערצייכנירט 350 קינדער (פ"י) אַזוי, אַז עס איז וועניג איין לעהרערין און מען האָט געמוזט אָנהויבען אונטערהאַנדלען וועגען נאָך אַ לעהרערין. די היגע יודישע בעפעלקערונג דאַרף זיך פערגינגערעפירען מיט די שולע, וועלכע איז זעהר גוט-טיג ביי היינטיגען טאָג, אַז זיי זאָלען, די זיך דעק-לערירטע סומען, באַלד בעצאָהלען בכדי מ'זאָל קענען גלייך צו טרעטען צו די למודים און אויך געבען די מעגליכקייט צו פערברייטערן די שולע אַזוי, אַז זי זאָל קענען מיט די צייט אַרומנעמען אַלע קינדער פון די שטאָדט.

עס איז צו האָפען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט צוהעלפען מיט אַלע מעגליכקייטען בכדי די גרינ-דער זאָלען קענען קומען צום צייל וואָס זיי האָבען זיך געשטעלט.

— לעצטענס האָט זיך געגרינדעט היא אַ קליינהע-דלער-פעראיין וועלכער הויבט שוין אָן אַ אינטעסיווע טעטיגקייט.

— לעצטענס האָט זיך אַרויסגעוויזען די נויטיגקיי-צו גרינדען שיעורי אומנות פאַר די אָרטאָדאָקסישע יוגענד. עס איז שוין אָנגענומען די שריט אַזעלכע צו גרינדען און מיר האָבען דאָס אין קורצען ביי מיט-הילף פון די היגע אָרטאָדאָקסישע יודען וועט זיך די קורסען עפענען.

א. בירגער.

פאַרקאָנפערענץ פון „פועלי אמוני ישראל" אין פּוילען.

(מ.) במשך די צוויי טעג, זונטאָג און מאָנטאָג ה—ט סיון, איז אין וואַרשא, אין לאָקאַל פון „פועלי אמוני ישראל" (דזיעלנא 20), אָבגעהאַלטען געוואָרען אַ פאַר-קאָנפערענץ פון „פועלי אמוני ישראל" אין פּוילען, צו וועלכער עס האָבען זיך געמאָלדען, 59 דעלעגאַ-טען פון 28 שטעטלעך.

אַ אויספיהרליכען בעריכט — אין קונפסיגען נומער

Redaktor: B. Huberman.—Wydawca: Kolegjum Redakcyjne. — רעדאַקטאָר: ב. הובערמאַן.— אַרויסגעגעבען דורך אַ קאָלעגיום.

Druk. Rozenblat, Siedlce, Sienkiewicza 27.

אונזער וועג-שעדליץ 1925-06-05 יג-סיון-תרפה גליון-0048 a 000006 הודפס מתוך הארכיון היהודי